

27. Чорний С. Українці в Європі. Чисельність і розміщення за переписами 1897-1990 років. – К.: Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2002. – 181 с.
28. Шлепаков А.М. Українська трудова еміграція в США і Канаді (кінець XIX – початок XX ст.). – К.: Наукова думка, 1960. – с.165.
29. Jaszi O. Dissolution of the Habsburg monarchy. – Chicago, 1929. – p.392.
30. Podreznik Statystyki Galicyi. – Lwow. – 1913. - T. 9. - s. 40-46.
30. Podreznik Statystyki Galicyi. – Lwow. – 1913. – T.9. – s.40-46.

Summary:

Volodymyr Krul', Roman Hysychuk. THE RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE NATIONAL STRUCTURE OF POPULATION IN GALICIA

The article views the national structure and the national settling of the population in Galicia during the Austrian (1772-1867), Austrian-Hungarian (1867-1918) and Polish rule (1919-1938) in retrospective.

УДК 910(477) (091)

Микола КОСТРИЦЯ

НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧА СПАДЩИНА В.О. ГЕРИНОВИЧА

Серед видатних вчених-теоретиків і практиків українського географічного краєзнавства ім'я В.О. Гериновича посідає одне з провідних місць. Вперше для широкого загалу постать вченого стала відомою завдяки статті О.М. Завальнюка і М.Б. Петрова у колективній фундаментальній праці “Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки)”, що побачила світ 1991 року під егідою Інституту історії України НАН України [1, с.178-183]. У додатку до 3-го тому “Географічної енциклопедії України” (1993) статтю про В.О. Гериновича вмістив професор О.І. Шаблій [2, с.470].

Про В.О. Гериновича як географа і краєзнавця, розповіли у 1995 році тернопільські географи Б. і О. Заставецькі та Б. Федунік на науковій конференції, присвяченій історії української географії і картографії [3, с.176-178]. Вперше чимало архівних фактів з біографії вченого ввів у науковий обіг доцент Львівського національного університету П. Штойко [4]. У 2003 році плідно досліджує “подільський” період життя і діяльності В.О. Гериновича краєзнавець з Хмельницького В. Островий [5].

Незважаючи на широку палітру перелічених публікацій, присвячених вченому, до цього часу ще недостатньо відображений внесок В.О. Гериновича у розвиток і становлення національного географічного краєзнавства. Перед тим, як безпосередньо перейти до характеристики науково-краєзнавчої діяльності В.О. Гериновича, стисло зазначимо основні віхи життєвого і творчого шляху вченого, які густо були всипані тернами.

Народився майбутній вчений 22 вересня 1883 року у м. Сокаль (нині Львівська область) на Галичині у селянській родині. Після закінчення у рідному місті народної школи, продовжив навчання у львівській гімназії, звідки був відрахований, як неблагонадійний, за участь у політичних гуртках. Тож прийшлося середню освіту здобувати у Перемишлі.

У 1903 році В. Геринович вступає на філософський факультет Львівського університету, де одразу прилучається до науково-краєзнавчої роботи під керівництвом професорів А. Ремана, Є. Ромера, С. Рудницького, М. Грушевського [6]. Особливий інтерес В. Геринович виявив до розробки теорії і методики географічної науки та географії Східної Європи. За протекцією С.Л. Рудницького ще під час навчання в університеті став дійсним членом Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка. На третьому курсі підготував наукову рецензію на монографію польського географа В. Лозинського “Долини Східно-Карпатських і Подільських рік”, яку згодом опублікував у збірнику НТШ [7]. У 1908 році В.О. Геринович завершує навчання у Львівському та одночасно у Віденському університетах, складає іспит

на право бути вчителем історії і географії і отримує посаду вчителя у приватній класичній гімназії Лучицького у Львові. Протягом 1908-1917-х років В.О.Геринович працює викладачем Самборської вчительської семінарії, одночасно готуючи докторську дисертацію “Вік і географічне розміщення найдавнішої людини у Східній Європі”, яку успішно захистив у 1919 році після того, як відбув армію, де дослужився до чину старшини. Дописував до “Стрільця”, був помічений і запрошений до уряду ЗУНР референтом з питань освіти.

У липні 1919 року під натиском польських військ багато галичан-учасників визвольних змагань емігрували в Наддніпрянську Україну. Що ж до В. Гериновича, то він на запрошення І.І.Огієнка перебрався до Кам'янець-Подільського, з яким пов'язав наступні дванадцять років свого життя.

У місті над Смортичем у повній мірі розкрився його багатогранний талант як вченого, педагога, краєзнавця, організатора науки [8, с.176-177].

Свою діяльність у Кам'янець-Подільському В.О.Геринович розпочав (згідно наказу міністра народної освіти УНР) на посаді приват-доцента кафедри географії фізико-математичного факультету державного українського університету [9]. Одночасно на прохання генерального хорунжого школи гардемаринів і підстаршин флоту, яка базувалася на той час у Кам'янець-Подільському, В.О.Гериновича було запрошено викладати фізичну географію та метеорологію для курсантів [10].

Не залишає В.О.Геринович й наукову роботу. Зокрема, активно співпрацює у вузівському науковому товаристві, згодом – при Науково-дослідній кафедрі економіки Поділля [11]. Кафедра мала у своєму складі дві секції: культури (керівник – професор І. Льобарський) і економіки сільського господарства (керівник В. Геринович).

Переважно гуманітарна спрямованість НДК викликала неодноразові нарікання з боку партійних та комсомольських функціонерів. У зв'язку з цим 30 жовтня 1926 року Президія Укрнауки перейменувала кафедру історії та економіки Поділля в кафедру природи та сільського господарства і приєднала її до сільськогосподарського інституту. Відтепер діяльність реорганізованої НДК здійснювалася в шести підсекціях: прикладної геології і ґрунтознавства, прикладної ботаніки, зоології, фітотехнічних і інтенсивних культур, зоотехнічній та мови. Власне назви підсекцій свідчать про те, що дослідження хоча носили й краєзнавчий характер, але на перший план вийшла тематика, яка мала передусім практичне господарське значення. Такий підхід на той час набував загального поширення. У 1929 році вийшов з друку перший том “Записок Кам'янець-Подільської науково-дослідної кафедри”, в якому були представлені статті природничого, математичного та гуманітарного профілю. Всього ж за час діяльності НДК побачило світ п'ять томів “Записок”.

У періодичних виданнях Кам'яниччини публікує власні науково-популярні праці “Провідник по Поділлі”, “Провідник по Київщині”, активно співпрацює у місцевій пресі.

У новоствореному вузі практично була відсутня навчальна література для студентів. За короткий час В.О.Геринович цей недолік усунув. Він розробив і розмножив в університетській друкарні тексти лекцій з фізичної географії, видав двотомну “Географію Сходу Європи” (Кам'янець-Подільський, 1920), “Географію України” (Вінниця, 1922), “Нарис економічної географії України” (у 2-х томах, Кам'янець-Подільський, 1921).

Вчений багато уваги приділяв краєзнавству і шкільній географії. Для учнів підготував посібник “Фізична географія” (1920), ряд краєзнавчих праць для широкого ужитку, зокрема “Кам'янець на Поділлі” (1920, 1921), “Яри Поділля” (1922), “Кам'яниччина” у двох частинах (1926, 1927), “Природні виробничі сили Кам'яниччини” (1930). Особливою увагою користувався підручник з краєзнавства “Кам'яниччина”, який складався з двох частин. У першій – розглядалися межі, географічне положення, площа, адміністративний поділ та історія Кам'яничської землі, подавалася характеристика фізико-географічних компонентів. Друга частина присвячувалася характеристиці населення та його економічній діяльності. В додатках до другої книги вміщувалися цікаві краєзнавчі хрестоматійні матеріали: “Вірмени в

Кам'янці", "Євреї в Кам'янці", "До історії текстильної промисловості Дунаєвець", "Важніші місцевини Кам'янецьчини" та ін.

23 жовтня 1923 року Постановою Президії головнопрофосвіти УСРР В.О.Гериновича призначають ректором Кам'янець-Подільського ІНО. Отримавши від радянської влади довіру очолити заклад, В.О.Геринович багато часу як адміністратор віддавав налагодженню навчального процесу, творчо поєднував власну викладацьку роботу з краєзнавчою діяльністю. Протягом 1922 року В.Геринович підготував для Державного видавництва України, яке знаходилося у Харкові, рукописи посібників "Мала географія України", "Оповідання з антропології", "Всесвітня географія". Для місцевого видавництва підготував рукописи "Причинки до гідрографії України", розробляє курси з "Низкої географії" (три частини), "Географії Сходу Європи" (три частини), "Географії України" (дві частини) та ін. При цьому у 1922-1923-х роках виконував обов'язки декана факультету соціального виховання. Не залишаючи розробки теоретичних питань краєзнавства і географічних сюжетів Поділля, В.О.Геринович зацікавився також історико-краєзнавчими дослідженнями. Так, в околиці с. Мукша Китайгородського району Кам'янецької округи разом з працівниками Археологічного музею він провів натурне обстеження і розкопки неолітичної стоянки (Див.: О.М.Завальнюк, М.Б.Петров. Вказана праця. – С.179).

Незважаючи на велику завантаженість організаційними питаннями, В.О.Геринович систематично вишукував можливості для проведення екскурсій, особисто брав участь в польових та експедиційних краєзнавчих дослідженнях. Протягом 1920-22-х років, як член Наукового товариства при університеті (згодом – ІНО), вчений багато уваги приділяв організації досліджень природи та етнографії краю, з кінця 1922 року входив до складу новоутвореної НДК, що об'єднала кращі наукові сили регіону. В.Геринович брав активну участь в семінарі із загальної методології і краєзнавства, що діяв при НДК, для молодих педагогічних кадрів виступав з науковими доповідями "Принципи районування", "Завдання методи краєзнавчої роботи", "Причини морфології Поділля", "Підсумки дослідження подільських сіл".

У червні 1925 року В.О.Гериновича обрали головою новоутвореного Кам'янець-Подільського наукового товариства при ВУАН. Робота Товариства зосереджувалась у п'яти секціях: краєзнавчій, історико-філологічній, педагогічній, соціально-економічній, природничо-математичній. Остання була однією з найактивніших, члени якої на чолі з В.Гериновичем досліджували рельєф, гідрографію, геологію, флору та фауну Поділля.

Головну ж увагу професор В.Геринович зосередив на роботі в Окружному комітеті краєзнавства (до речі, єдина організація такого рангу в Україні!). Часопис УКК "Краєзнавство" високо оцінював рівень організації краєзнавчої роботи в Подільському регіоні. Комітет плідно співпрацював з місцевим науковим товариством при ВУАН і 12 районними осередками, які координували працю численних гуртків при школах, сельбудах, клубах. До складу краєзнавчих осередків входили працівники освіти, студенти, молодь, агрономи, лікарі [13, с.1].

Голова Окружного комітету краєзнавства В.О.Геринович регулярно друкував на сторінках журналу "Краєзнавство" повідомлення про проведену роботу в краї [14, с.26-29], вміщував цікаві краєзнавчі статті, зокрема, про унікальну пам'ятку природи Поділля – Товтри [15]. Краєзнавча робота, здійснювана Окружним комітетом, багатьма науковцями вважалася однією з найдійовіших форм проведення українізації в регіоні [16, с.39].

У червні 1925 року за активної підтримки П.Клименка, колишнього керівника місцевої НДК, в Кам'янці-Подільському було засноване наукове товариство при ВУАН, яке очолив професор В.О.Геринович [17]. Свою роботу Товариство розпочало на базі археологічно-природничого музею (успадкованого від Кам'янець-Подільського товариства любителів природи та Церковно-археологічного товариства) і мало п'ять секцій: краєзнавства, історико-філологічну, педагогічну, природничо-математичну та соціально-економічну. У 1929 році

Товариство вже налічувало 120 членів, з них дійсних, тобто тих, що мали вищу освіту і друковані наукові праці – 110. [18, с.64].

Кам'янець-Подільське наукове товариство вивчало в основному західну частину Поділля (східна його частина була об'єктом досліджень Вінницького кабінету виучування Поділля). Програма роботи Товариства включала в себе вивчення подільського села (історії, природи, техніки та економіки), старої частини Кам'янця, складання бібліографії до вивчення Поділля, археологічних розкопок. На відміну від Харківського, Одеського та Полтавського наукових при ВАУН товариств, Кам'янець-Подільське не одержувало з бюджету коштів для видавничої діяльності, та все ж спромоглося видати у 1928 році перший том своїх "Записок". Його членами систематично читалися наукові доповіді. Тематика їх охоплювала історію та етнографію краю (В. Герасименко, К.О. Копержинський, Є.П. Сіцинський), філософію природознавства (О.М. Полонський), вивчення флори (Д.О. Багацький) та фауни (В.П. Храевич) Поділля тощо. Товариство активно займалося популяризацією наукових знань серед мешканців краю, публікувало наукові праці в "Записках" Кам'янецького ІНО та сільськогосподарського інституту. Як було зазначено вище, у 1928 році Товариство видало перший том наукових "Записок", де було вміщено статті ботаніка Д. Багацького (на той час голови Товариства), Ю. Філя (секретаря), історика Ю. Сіцинського, геолога О. Красовського та інших. [19, с.96-98]

Та головним координаційним центром краєзнавчої роботи у 20-х роках на Поділлі став Кам'янець-Подільський окружний краєзнавчий комітет, створений на конференції у червні 1926 року на чолі з професором В.О. Гериновичем. У конференції взяли участь понад 400 делегатів з більшості міст і районів Поділля. Учасники конференції обговорили актуальні завдання краєзнавства та його роль у соціальному будівництві. З головними доповідями "Про завдання краєзнавства" та "Методологія краєзнавства" конференції виступив В.О. Геринович [21, с.166].

Восени 1926 року відбулася друга Подільська конференція педагогічних вузів, присвячена методиці використання у навчально-виховному процесі краєзнавчого компоненту. В.О. Геринович зокрема наголосив, що в кожній вищій школі повинна здійснюватися всебічна краєзнавча робота, щоб створити цілісну картину природи, праці й суспільства досліджуваного регіону. На думку вченого, краєзнавство, як навчальну дисципліну, слід інтегрувати до навчального плану і вивчати на I-III курсах. Крім того, потрібно запровадити спеціальну методологію при вивченні різних об'єктів та явищ, зокрема на першому курсі пропонувалося вивчати загальну методологію предмету, на третьому – синтезувати вивчений протягом трьох курсів матеріал [22].

Цього ж року у складі радянської делегації від Академії Наук СРСР В.О. Геринович взяв участь у II Всеслов'янському конгресі географів і етнографів, який проходив у Польщі (Варшава, Краків, Вільно, Львів). Засідання конгресу, наукові експедиції в різні райони, робота в науковій бібліотеці дали можливість В. Гериновичу підсилати свій науковий потенціал, сприяли напрацюванню ним нових творчих планів і задумів.

У наступні два роки В. Геринович активно співпрацює з львівськими і кам'янець-подільськими видавництвами. Зокрема, опублікував нариси з історії інституту, статті про історію вищої школи, музейної справи, наукового краєзнавчого товариства у Кам'янець-Подільському [23].

Важливою віхою у житті В.О. Гериновича став 1928-й рік. У жовтні цього року В. Геринович прийняв запрошення С.Л. Рудницького і переїздить на роботу до Харкова в Український науково-дослідний інститут географії і картографії, де очолив кафедру антропогеографії. Так як згодом виявилось, цей крок став далеко не кращим у науковій кар'єрі вченого. Справа в тім, що у В. Гериновича не склалися особисті відносини з директором інституту С. Рудницьким. Насамперед, через постійні від'їзди до Кам'янець-Подільського, де він продовжував читати лекційні курси, і де мешкала сім'я. Тож у березні

1929 року вчений повернувся на попереднє місце роботи, обійнявши професорську посаду в ІНО, продовжив скеровувати роботою Окружного краєзнавчого комітету. У червні 1929 року за його ініціативи відбулася чергова окружна краєзнавча конференція, у роботі якої взяло участь 118 делегатів від районних комітетів, товариств, сільських гуртків [24, с.180]. Після звітної конференції виступив в окружній газеті зі статтею “Краєзнавство і його значення в соціалістичному будівництві” [25], в якій конкретизував цілі, методи та завдання краєзнавства.

У травні 1930 року за завданням Подільського окружного КП(б)У В. Геринович збирає колекцію зразків корисних копалин краю, з якою окружна партійна делегація поїхала на XVI з'їзд ВКП(б). За припущенням В. Острового саме після цього В. Геринович вступає кандидатом в члени комуністичної партії. Його включають до складу делегації Кам'янецької округи для поїздки на засідання Президії Всесоюзної Ради народного господарства (ВРНГ) України, де обговорювалося питання про природні багатства Кам'янецьчини [26, с.171]. Зазначимо, що членом партії В. Геринович все ж таки не став: місцеві органи не виявили йому довіри, вважаючи його “зміновіхівцем”.

Протягом 1930 року вчений багато уваги приділяє дослідженню природних ресурсів краю. Зокрема, на засіданні Президії ВРНГ України виступає з доповіддю про природні багатства Кам'янецьчини [27], публікує працю “Природні виробничі сили Кам'янецьчини” [28]. За геолого-розвідувальну роботу та за книгу “Кам'янецьчина” його нагороджують грамотою ВРНГ УСРР та грошового премією [29].

Та невдовзі ейфорія від захоплення радянською владою минула. Й. Сталін і його найближче оточення повністю зосередивши в своїх руках владу, розпочали масовий наступ на всі опозиційні групи та фракції. Особливу увагу було спрямовано на Україну. Центральне керівництво посилило тиск на УК КП(б)У, який змушений був розпочати репресії щодо патріотичної інтелігенції. Вже в травні 1929 року в Україні розпочалися арешти відомих науковців, громадських діячів, членів колишніх партій, вчителів, медиків, священнослужителів, краєзнавців. Арешти відбулися і в містах Поділля. Всім їм інкримінували участь у так званій “спілці визволення України”, що нібито ставила за мету повалення радянської влади в Україні і реставрувати капіталістичний лад [30, с.71].

На початку 1931 року в журналі “Краєведение” – органі Центрального бюро краєзнавства було опубліковано на замовлення тенденційну статтю Ю. Хлипала “На краєведческом фронте Белоруссии и Украины”. Автор звинуватив керівників українських краєзнавчих організацій у “ефремовщині”, контрреволюції, піддав різкій критиці матеріали українського часопису “Краєзнавство”, які, на його думку, були наповнені українським націоналізмом. Серед них опинилися і статті професора В. Гериновича “Кам'янець-Подільський” та “Наші Товтри” [31]. Висновки не забарилися. Почалася нова хвиля репресій серед інтелігенції. Цього разу у справі так званої “Української військової організації” (“УВО”). Припинив існування Український комітет краєзнавства, а його керівний склад репресований. На Поділлі, як і у всій Україні, краєзнавчі організації було остаточно ліквідовано. У грудні 1932 – на початку 1933 років органи ДПУ заарештували вихідців з Галичини, колишніх викладачів Кам'янецького державного українського університету та ІНО – Н. Гаморака, О. Мельника, колишнього ректора Кам'янецького ІНО Ф. Кандрацького, який на момент арешту викладав у Дніпропетровську [32].

В. О. Геринович у червні 1932 року переїхав до Москви, де у військово-інженерній академії навчався син Олександр. Проте найголовнішою причиною переїзду його до Москви, стали насамперед професійні обставини. Ректор Кам'янець-Подільського інституту скоротив кафедру і у В. О. Гериновича залишилося лише півставки навантаження. Тож фактично вчений вимушений був шукати нову повноцінну роботу. У Москві йому запропонували очолити кафедру гірничої економіки у геолого-розвідувальному інституті ім. С. О. Орджонікідзе, що підпорядковувався Наркомтяжпрому СРСР. Але менше через

півроку сталінські сатрапи арештували В. Гериновича і під тиском слідчих він мусив визнати себе винним у несконених злочинах. У результаті суд виніс вирок: десять років виправно-трудових таборів. Покарання В.О. Геринович відбував на будівництві Біломор-Балтійського каналу. Після завершення строку спочатку працював викладачем сільськогосподарського технікуму у м. Грязовець Вологодської області, згодом у Вологодському педінституті. У 1946 році вчений переїхав до Львова. Тут професор В. Геринович зайняв посаду завідувача кафедри економічної географії Львівського інституту радянської кооперативної торгівлі. Але підірване роками табірною життю здоров'я В. Гериновича ставало все гіршим і 16 липня 1949 року великий подвижник національної науки почив вічним сном. Чесне ім'я вченого реабілітоване 1989 року.

Основні друковані науково-краєзнавчі праці професора В.О. Гериновича

1. Дещо з життя муравлів // Складенко. – Львів, 1907. – С.3-7.
2. Про воздух. – Львів: Загальна друкарня, 1908. – С.59.
3. Нарис економічної географії України: Часть географічна. – Кам'янець на Поділлі: Вид. ревстудвиконком Кам'янецького українського ун-ту, 1920. – 189 с.
4. Жителі Марса. – Чернівці: Селянська Каса, 1911. – 40 с.
5. Жителі Марса. – Winnipeg: Наклад Руської книгарні, 1914. – 27 с.
6. Україна, звідки пішла її назва, як і чому вона поширилася? – Львів, 1918. – 16 с.
7. Поняття, ціль і метода географії // 36. мат.-природопис. – Лікар. Секції НТШ. – Т.18. – Львів, 1919. – С.1-19.
8. Фізична географія. Для ужитку 1-2 класи. – Кам'янець на Поділлі: Дністер, 1920. – 84 с.
9. Основи географії. Для ужитку 3 і 4 класи. – Кам'янець на Поділлі: Дністер, 1920. – 80 с.
10. Стоянка неолітичної людини біля с. Велика Мукша Китайгородського р-ну на Кам'янецьчині // Зап. Кам.-Под. ін-ту нар освіти. – Кам'янець-Подільський, 1926. – Т.1
11. Нововідкриті трипільські стоянки на Кам'янецьчині // Науковий збірник за рік 1926. – К., 1926. – Т.21. – С.3-6.
12. Неолітичні відкритки в Кам'янецькій окрузі // Науковий збірник за 1926 рік. – К., 1926.
13. Кам'янецьчина. – Ч.П. Населення і його економічна діяльність. – Кам'янець на Поділлі, 1927. – 168 с.
14. Природні виробничі сили Кам'янецьчини. – Кам'янець на Поділлі, 1930. – 46 с.
15. Основи географії. – 2-ге вид. – Харків-Київ: ДВУ. – 1924. – 93 с.; 3-є вид. – Харків-Одеса: ДВУ, 1924. – 93 с.
16. Іван Франко // Подільський господар. – Ч.23. – Кам'янець на Поділлі. – 1926. – Трав.-черв.
17. Про краєзнавство та його значіння // Подільський господар. – Ч.1, – Кам'янець на Поділлі. – 1926. – Квіт. – С.23-26.
18. Кам'янецький ботанічний садок // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. – Кам'янець на Поділлі, 1926. – Т.1.
19. До історії Кам'янець-Подільського інституту народної освіти // Записки Кам'янець-Подільського ІНО. – Кам'янець-Подільськ, 1927. – Т.2.
20. Екскурсант Каменеччини. З планом Кам'янецького замку 3 року 1699 з «La galerie agreable du Monde» і маршрутом Кам'янець на Поділлі і Окр. Краєзнавчий ком., 1928. – 76 с.
21. Порадник екскурсанта Кам'янецьчини. З планом Кам'янецького замку з року 1699. – Кам'янець-Подільський краєзнавчий комітет. – 1928. – 102 с.
22. Наші Товтри. // Літопис Українського друку, 1930. – Ч.1.
23. Дністер як торговельний шлях від кінця XVIII ст. до імперіалістичної війни // Матеріали до географії дністровського сточища, 1930. – 30 арк. (Машинопис) // ЦНБ НАН України. – Ф.Х. 15291.

24. Дунаєвецька текстильна фабрика (з нагоди її сторіччя), 1929 // ЦНБ НАН України. – Ф.Х. – 17079 – 17080.
25. Економічна роль Чорного моря і її значення для політичної кон'юктури Сходу Європи в др. пол. XVIII, 1930-22 арк. (Машинопис) // ЦНБ НАН України. – Ф.Х. 15592.

Література:

1. Завальнюк О.М., Петров М.Б. «Винним себе визнає...» (В.О. Геринович) // Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки). – К.: Рідний край, 1991. – С.178-183.
2. Шаблій О.І. Геринович Володимир Олександрович // Географічна енциклопедія України: В 3-х т. – К.: Українська енциклопедія, 1989-1993. – Т.3: П-Я. – С.470.
3. Заставецький Б., Заставецька О., Федунік Б. Володимир Геринович як географ і краєзнавець // Історія української географії і картографії: Матеріали наук. конф. – Тернопіль, 1995. – С.176-177.
4. Штойко П. Видавнича діяльність Українського науково-дослідного інституту географії та картографії // Історія української географії. – Тернопіль. – 2000. – №2. – С.27-33; Його ж. Архівно-слідчі справи репресованих географів Українського науково-дослідного інституту географії та картографії // Історія української географії. – Тернопіль. – 2002. – №6. – С.96-102.
5. Островий В.М. В.О. Геринович: хроніка життя та діяльності (1883-1949 рр.) // освіта, наука і культура на Поділлі: Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2005. – Т.5. – С.161-176; Його ж. В.О. Геринович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923-1928 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі: Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2006. – Т.6. – С.122-133.
6. Геринович В.А. Личний листок по учету кадрів (1948 г.). – Арк. 5;
7. Центральний державний історичний архів України (м. Львів). – Ф.401. – Оп.1. – Спр. 32. – Арк.56-69.
8. Заставецький Б., Заставецька О., Федунік Б. Вказана праця. – С.176-177.
9. Державний архів Хмельницької області (ДАХО). – Ф.Р.582. – Оп.1. – Спр.22. – Арк.18.
10. Там само. – Арк.46; 57.
11. ДАХО. – Ф.Р.Б. – Оп.1. – Спр. 589. – Арк.4.
12. Заставецький Б., Заставецька О., Федунік Б. Вказана праця. – С.177.
13. Краєзнавство. – 1928. – №6-10. – С.1
14. Геринович В. Життя краєзнавчих організацій: Кам'янецька округа // Краєзнавство. – 1927. – №1. – С.26-29.
15. Геринович В. Наші говтри // Краєзнавство. – 1930. – №1-5. – С.16-29.
16. Нестеренко В.А. Українізація на Поділлі в 20-30-і роки ХХ ст. – Б.м.в., 1999. – С.39.
17. Звіт про діяльність Кам'янець-Подільського при ВУАН товариства // ВРЦНБНАН України. – Ф.Х. – Одзб. 18954. – Арк.15.
18. Депенчук Л.П. Місцеві наукові товариства при ВУАН // Вісник АН УРСР. – 1991. – №8. – С.64.
19. Філь Ю. До історії Кам'янець-Подільського при ВУАН товариства // Записки Кам'янець-Подільського наукового товариства. – Кам'янець-Подільський. – 1928. – С.96-98.
20. Заставецький Б., Заставецька О., Федунік Б. Володимир Геринович як географ і краєзнавець // Історія української географії і картографії: Матеріали наукової конференції. – Тернопіль, 1995. – С.176-177.
21. Прокопчук В.С. Під егідою Українського Комітету краєзнавства. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 312 с.
22. ДАХО. – Ф.Р.5. – Оп.1. – Спр.611. – Арк.51 зв.
23. ЦДІА України (м. Львів). – Ф.311. – Оп.1. – Спр. 69. – Арк.1-6.
24. Завальнюк О.М., Петров М.Б. Вказана праця. – С.180.
25. ДАХО. – Ф.Р.5. – Оп.1. – Спр. 537. – Арк.1-4.
26. Островий В.М. В.О. Геринович: хроніка життя та діяльності (1883-1949 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі: Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський, 2005. – Т.5. – С.161-176.
27. Завальнюк О.М., Петров М.Б. Вказана праця. – С.133.
28. Геринович В.А. Личний листок по учету кадрів (1948 г.). – Арк. 5 зв.
29. Пристайко В. Жертви терору. Як ДПУ боролась з українською академічною наукою // З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ. – 1994. – №1. – С.71.
30. Хльпало Ю. На краєведческом фронте Белоруссии и Украины // Краеведение. – 1931. – №2. – С.19-29.
31. АСБУХО. – Ф.6193. – Оп.12. – П. 5966. – Т.2. – Арк.238-239.

Summary:

On the basis of archive documents and Literary sources the Author depicts the Lifestory and scientific record of professor V.O. Gerynevich, one of the founders of the Ukrainian regional geographical studies.